

Laadamelu. Suur Paunvere Väljanäitus toob igal sügisel Palamusele 1000 kauplejat ja 20 000 huvilist.
Foto: Anatoli Makarevitš

Jõgevamaa

Uuendused ajaloo rüpes

„Kui Arno isaga...“ Ehk aitab juba? Neid sõnu Oskar Lutsu „Kevadest“ on kuulnud vist küll iga eestimaalane sadu kordi. Kuuldud küll, aga nähtud vähe, veel vähem osa saadud! Suur Paunvere Väljanäitus just seda võimalust pakubki – Palamusel kohtuvad igal aastal septembri lõpus ajalugu ja täna-päev, Jõgevamaa kultuuripärand ja uuendusmeelsed ideed, traditsioonilised laadalisel ja tuhanded uudistajad.

Tänavu toimub Suur Paunvere Väljanäitus juba 18. korda. Oskar Lutsu loominguga ning selle alusel tehtud filmide põhjal ja Palamuse vallavalitsuse eestvedamisel korraldati I Suur Üleriigiline Paunvere Väljanäitus ja Laad Palamusel 1998. aastal. Kohe algusest peale tuntust kogunud sündmus on kujunenud ilmselt kõige rahvarohkemaks ettevõtmiseks Jõgevamaal, tuues igal sügisel kohale hulgaliselt näituseeksponaatide, viimastel aastatel lausa 1000 kauplejat ja 20 000 huvilist.

Sel sügisel koguneb rahvas Palamusele 19. septembril. Kuna Palamuse asub keset Eestit, on sinna

igalt poolt hea kokku sõita – külastajaid tuleb nii pealinnast kui ka kaugemalt, Lätist-Leedust ja mujaltki. Kohapeal saab tutvust teha kihelkonnakooli muuseumi, kiriku ja apteegi ning Lible kujuga. Kõige tähtsam on aga septembri lõpus siiski suur väljanäitus ja laad.

LOODUSE ERILISED ANNID

Suur Paunvere Väljanäitus ehk nunnunäitus toob osalejateni kõik suure ja erakordse, mida Eestimaa loodus on selle kujundajate kaasabil sel sügisel kinkinud. Olgu tegemist hiidkõrvitsa, megapeedi või hüperporgandi, vigursibula või naljaploomiga, kõik näituse eksponaadid saavad asjatundjate poolt hinnatud ning parimaid aiapidajaid tunnustatakse väljanäituse kiituskirja ja kohaliku 5-rubla lisega.

Paunvere väljanäitust eristab teistest sarnastest eelkõige pikaajaline traditsioon, hea korraldus ning väga mitmekülge ja kaasahaarav kultuuri-programm. Külalisi rõõmustavad paljud erineval tasemel etteasted, ülesastumisi jagub isetegevusest kuni professionaalideni, rahvakunstist rockini. Ilmselt on seegi üks põhjuseid, miks algselt rohkem maarahvale mõeldud ettevõtmine kogub üha suuremat populaarsust ka linlaste ja välituristide seas.

ÜHENDADES VANA JA UUE

Traditsiooniline laadamelu, mis suure väljanäituse ümber kihab, meelitab kodumaiste tootjate kõrval kauplemas ka lätlasi ja leedukaid. Laadale tuuakse kauplemiseks käsitööesemeid, põllu-, metsa- ja aia-saaduseid, loomi ja linde, puid ja pöösaid ning kõike erakordset ja kummalist nii taime- kui loomariigist.

Kuidas on see kõik aga seotud innovatsiooniga, mis elu edasi viib? Päriss otseselt. Võiks isegi öelda, et omal moel on Palamuse laad ja innovatsioon sünonüümid – saavad ju laadaplatstil kokku tootjate uudistooted ning kriitilised kliendid. Just see ongi parim koht, kus talunik saab koguda vahetut tagasisidet oma arendustööle ja uutele tegemistele ning innovaatilistele toodetele. Ühtlasi pakub laad võimaluse testida uusi tooteid ning koolitada ümber kliente, kes harjunud vaid vanast lugu pidama.

Üks infokild veel, mis kinnitab, et Palamusel on innovatsiooniga head suhted. Palamuse vallamaja on üks esimesi madalenergiamaa põhimõtete järgi ehitatud vallamaju Eestis. Ajal, mil paljud veel vaidlesid, kas meie kliimas tasub passiivhoonele üldse mõelda, säästeti seal vallas juba vallamaja kütte pealt.

EILSEST TÄNASESSE, HOMSESSE

Pärast väljanäituse ja laada külastamist võib Palamuselt sõita Kuremaale, et kohtuda rikkaliku mõisaajalooga – oli ju Kuremaa mõis omal ajal üks

kuulsamaid, jõukamaid ja edumeelsemaid. Kuremaal ootab külalisi ka ligi 150 aasta vanune restaureeritud tuuleveski. Kui aga liikuda Palamuselt Põltsamaa poole, avaneb mandri-Eesti keskpunktis NG kollase akna näol sümbolne värv Lõuna-Eestisse ning sellel on olemas kaudne ajaside minevikuga.

Nimelt loob ajaloolise paralleeli ja mõttelise seose Jõgevamaa ning National Geographicu vahele eestlaste rahvusliku ärkamise avaaktsiooni – Aleksandrikooli liikumise – mälestusmärk Aleksandrikooli hoone. Just samal ajal, aastal 1888, mil eestlased avasid Aleksandrikooli, asutasid Washingtonis 33 maadeavastajat, teadlast ja ühiskonnategelast ühingu National Geographic Society ning hakkasid geograafiaalase teadmise edendamiseks välja andma ajakirja National Geographic. Eesti toonaste haritlaste eesmärgid erinesid küll Ameerika geograafiaühingu asutajate omadest, ent siin- ja sealpool suurt lompit hoogustus ühiskondlik aktiivsus, mis nüüd saab väärrika tähelepanu ja sümbolse väljundi tänaste aktiivsete inimeste ning kogukondade koostöö näol ka kollaste akende projekti raames.

Jõgevamaa kogukonnad ja ettevõtjad kasutavad kultuuripärandit ja traditsiooni oskuslikult nii tänaste vajaduste kui homsete uuenduste väljatöötamisel. Unustamata vana, saab sündida uus – selles peitubki Jõgevamaa innovatsiooni võti.

Loe lähemalt Lõuna-Eesti projektist „Elu kahe maailma piiril“ www.visitsouthestonia.com

Traditsioonid ja isetegevemise rõõm

Põgus pilk Jõgevamaa ettevõtjate tegemistele

Edumeelseid ettevõtmisi leidub Jõgevamaal palju. Mida arvavad sealsed ärksamad tegijad innovatsioonist ja konkurentsipüsimisest, vana ja uue oskuslikust ühendamisest oma kodukandis?

MIKU TALU peremees Sulev Tutt ütleb, et praeguses maaelus on uuendusmeelsust märgata küll. „Innovatsioon on millegi uutemoodi tegemine, kasutades uudseid ideid ja julget lähenemist,“ lausub Tutt. Peamiselt teravilja, rapsi ja herne kasvatusega tegelev talul on harida 450 ha maad, lisaks kasvatatakse 40-pealist lihavesi karja. Torma vallas asuv talu teeb koostööd oma valdkonna tegijatega, osaleb ühistevõtmise arendamises ja ka kogukonna tegemistes. „Oma tegevuses pean oluliseks investeerida tootmisse, kaasaegse tehnika kasutuselevõtmist ja konkurentsivõime arendamist, et ettevõtte oleks usaldusväärne, koostöövõimeline ja tulemuslik.“

Sulev ja Pille Tutt Miku talust
Foto: Liina Laurikainen

Marimarta ostu- ja müügijuht Jaanika Lindsalu

Puutsa talu noorperemees Artur Külvet

Luu Metsanduskool

Fotod: Liina Laurikainen

PÖLLUMAJANDUSFIRMA PAJUSI ABF juhataja Lembit Paal rõhutab konkrentsis püsimiseks uute teadmiste ja tehnoloogiate tähtsust. „Ettevõtjad otsivad aktiivselt uusi teadmisi – käiakse õppimas mujalt maailmast, tehakse koostööd teadusutustega, osaletakse õppepäevadel. Just teadmised ja uued tehnoloogiad on põllumajanduses see edu pant, mis aitab püsida konkrentsis,“ räägib Paal. Jõgevamaa põllumajandustootjatele ei tähenda konkrentsis püsimine tema sõnul mitte enda positsioneerimist Eesti mastaabis, vaid konkrentsis tuleb olla Euroopa ja ka maailma mõistes. Vanas Pajusi mõisa südames tegutsev Pajusi ABF on omamoodi jätk Pajusi kolhoosile, ettevõtte põhitegevuseks on piimakarjakasvatust ja teraviljakasvatust. „Põllumajanduses on just uuenduslikkus ja innovatsioon see, mis aitab konkrentsis püsida: uued seadmed, sordid, tehnoloogiad, teadmised. Samas on minu jaoks oluline ka vana meeles pidamine ja uuel moel kasutuselevõtmine.“

PAADITOOTJA LINGALAI tegevjuht Vahur Poolak peab kõige olulisemaks koostööd ja võrgustumist. „Meie piirkonna ettevõtjad on võrreldes kümne aasta taguse ajaga rohkem koostöövalmis. Uusun, et innovatsioon väärtuste loomises ja kasvatamises peitubki ennekõike ettevõtete koostöös ja usalduslikes sidemetes,“ lausub ta. Tabivere vallas Maarja-Magdalenas tegutsev firma toodab veesõidukeid ja ka muid klaasplastist tooteid. „Innovatsioon on ennekõike seesugune uuendus, mis toob kaasa otse tootlikkuse kasvu. Nii oleme aastast aastasse keskendunud uute materjalide ja tehnoloogiate kasutuselevõttele. Loomulikult võib innovatsiooniks nimetada ka mistahes muudatust, mis suurendab oluliselt toote väärtust,“ selgitab Poolak. Üheks näiteks on Lingalau paatide kerekonstruktsioon asuv kiip, mis annab paadile digitaalse identiteedi ja sideme omanikuga ning on veesõiduki varguse puhul võrreldes tavapärase kerenumbriga täiesti võltsimiskindel. Lingalau sihtiks on, et firma tooted oleksid tuntud ja kõrgelt hinnatud kogu Euroopas. Ettevõtte peab oluliseks ka koostööd Tartu Ülikooli materjaliteaduritega ning Väikelaevaehituse Kompetentsikeskusega.

PÖLLUMAJANDUSETTEVÕTTE MARIMARTA ostu- ja müügijuht Jaanika Lindsalu hindab noorte perede maaletulekut. „Aeg on küps, et uued inimesed toovad piirkonda uusi mõtteid

ja lükkavad elu veidi hoogsamalt käima,“ ütleb ta. Maasika- ja tomatikasvatusega ning väärindamisega tegelev firma peab oluliseks osalemist koostöövõrgustikes ning tootearendustööd koos teadusutustega. „Tomatitest toodame juba mitmed aastad tomatimahla, millel on oma kindel tarbijaskond ka tunnustatud toitlustusutustest ja restoranide hulgas,“ selgitab Lindsalu. „Astume samme, et laiendada ettevõtte tegevust – plaanime väärindada ka maasikaid, suurendada tootesortimenti ja turustada neid Skandinaaviamaadesse.“

VUDILA MÄNGUMAA tegevjuht Kajar Lember on veendunud, et praegustes oludes ellujäämiseks peavad ettevõtjad innovaatsiliselt mõtlema ja koostööd tegema. Tabivere vallas Kaiavere külas asunud vana vutifarmi territooriumil 2010. aastal tegevust alustanud Vudila mängumaa külastab igal suvehooajal ligi 30 000 inimest. Vudila mängumaa on kujunenud üheks Eesti populaarsemaks puhkusepaigaks, kus jagub tegevusi kõikidele pereliikmetele sõltumata vanusest. Ettevõtte on pidevalt investeerinud uutesse atraktsioonidesse, et igal aastal oleks külastajatele midagi uut pakkuda. Lähiaastate suurem investeering puudutab energiasäästu. Soovides vähendada mängumaa külastatavuse sõltuvust heitlikust ilmast, plaanib ettevõtte basseinides vees soojaks kütta päikese jõul. „Kui Vudila basseinides ootab külastajaid alati vähemalt 27 kraadne soe vesi, võib isegi vihma sadada – ikka on mõnus olla,“ on Lember veendunud.

LUUA METSANDUSKOOLI direktor Haana Zuba-Reinsalu sõnul saab innovatsioon alguse mõtteviisist, mis sunnib igapäevaselt püüdlema parimate lahenduste poole. Luua Metsanduskool asub väikeses külas keset metsi, ent soovib olla Eestis parim kutseõppeasutus, kus õpetavad parimad õpetajad ning keda usaldab töömaailm. Riikliku kutseõppeasutuseks pakub kool kutseõpet kolmel õppesuunal: metsandus, aiandus ja loodusturism, lisaks on kool aktiivne täienduskoolitus- ning kutseeksamikeskusena. Koostöös rahvusvaheliste partneritega on kool välja arendanud uuendusliku ja õppija individuaalset arengut toetava kompetentsipõhise praktikasüsteemi, mis põhineb 360° tagasisidehindamisel ning valmistab õppijaid ette edukaks sisenemiseks tööturule. „Innovaatiivne kutseõppeasutus on selline kool, kus ongi võimalik õppida kogu elu jooksul, igas vanuses,“ selgitab koolijuht.

EESTI TAIMEKASVATUSE INSTITUUDI direktor Mati Koppel kinnitab, et maaelus ja Jõgevamaal võib märgata mitmeid uuendusi ning selle vahetuks põhjuseks on innovatsioon. Sordiaretusega on Jõgeval tegeletud aastast 1920, alates 2013. aastast toimuvad tegevused Eesti Taimekasvatuse Instituudi raames. Jõgeva Sordiaretuse Instituudi põhitegevusteks on sordiaretus ja taimekasvatustlikud teadusuuringud. Instituudi pakutavateks innovaatiivseteks lahendusteks on uued sordid, mida igal aastal lisandub kaks kuni kolm. Viimastel aastatel registreeritud sortidest väärivad eraldi märkimist sojaoa sort Laulema ning talitrikale sort Ruja, mis on nende liikide esimesed Eestis aretatud sordid. „Instituudis on uuenduslike suundadena rakendatud molekulaardiagnostika meetodite kasutamist sordiaretuses ja taimekahjustajate identifitseerimisel ning täppisviljeluse võtete kasutamist põllutööl,“ tutvustab Koppel. „Uuenduslik on ka liikumine koostööst Eesti või lähipiirkonna teadusutustega järjest tihenevate koostööle põllumeestega ning osalemisele üleuroopalistes teadusvõrgustikes ja teadusprojektides.“

SEPMÄE TALU peremees Madis Jaaniste tõstab oma tegevuse näitel esile lihtsust ja kvaliteeti. Astelpaju kasvatamise ja väärindamisega tegelev talu ei kasuta kõrgetehnoloogiat ning on jäänud kindlaks kuumtöötlemata mahla tootmisele, kuigi selle turustamise logistika on oluliselt keerulisem tavamahlast. Tabivere vallas tegutsev Sepmäe talu müüb erinevaid astelpajutooteid: vitamiiniribasid, astelpaju toormahla, astelpaju jooki nii külmana kui kuumana jms. Ainsana Eestis pakuvad nad rahvaüritustel naturaalselt jääjooki oma marjadest. Turunduskanalitena kasutab ettevõtte erinevaid edasimüüjaid, sh Tartu Taluturgu, samuti käib ka ise aktiivselt laadadel. „Laadadel käimine loob hea võimaluse otsekontaktiks kliendiga ja sealt saame oma tootearenduseks uusi mõtteid ja koolitada ka klienti. Meie peamine innovatsioon seisneb

selles, et otsime kogu aeg uusi võimalusi oma toodete arendamiseks ja turundamiseks,“ selgitab Jaaniste, kellel jagub küllaga ideid uuistoodete jaoks.

PUUTSA TALU perenaine ja MTÜ Liivimaa Lihaveis juhatuse liige Airi Külvet on uuendusmeelne väiketootmise edendaja. Puurmani vallas peamiselt mahepõllumajandusliku lihavesikasvatusega tegeleva talunikuna usub ta, et väiketootmine hakkab taas pead tõstma. Tekivad uued perefarmid, kes saavad aru, et lisaks tootmisele peab aktiivselt tegelema ka turustamisega. „Minu jaoks on innovatsioon uuenduslik lähemine, mis lihavesikasvatustes võib tähendada seda, kuidas ära kasutada efektiivselt ja loodusäästlikult olemasolevaid maa ja loomaressursse ning toota kõrge kvaliteediga liha. Kvaliteedi tõus tuleb loomade suuremast heaolust ja inimeste teadlikkusest,“ kõneleb Külvet, kes plaanib oma ettevõttes tootmist veelgi mitmekesistada.

NUKUKODU looja Margus Jõesaare tegevuses on olulisel kohal mängulisus ja lapsesõbralikkus, millest lähtuvad kõik arendusideed. Nukumajade meisterdamisega tegelev mees ütleb, et unistama peab suurelt. „Kui eile oli minu tegevus hobi, siis täna on see pere elatusallikas ja homme soovime, et meie valmistatud nukumajadega saavad mängida väga paljud lapsed maailmas,“ lausub Jõesaar. Laiuse lähedal Raaduveres asuvas nukumajade ehitamise töökojas valmistavad kõik tooted käsitööna. „Oleme perega arendanud pidevalt oma tooteid lastesõbralikumaks ja mängulisemaks. Minu igapäevases tegevuses on väga olulisel kohal mõtteviis, kuidas teha midagi teistiti ja veelgi paremini ning lasta mõtetel voolata ka uutele ideedele.“ Suurima tunnustuse saab nukumajade meisterdaja laadade ja messidel lastelt, nähes nende rõõmu.

„Innovatsioon väärtuste loomises ja kasvatamises peitub ennekõike ettevõtete koostöös ja usalduslikes sidemetes.“

Vahur Poolak,
Lingalaid tegevjuht